Carleton

DIANE NEMEC IGNASHEV, *Class of 1941 Professor of Russian and the Liberal Arts,* GERMAN AND RUSSIAN

dignashe@carleton.edu | 507.222.4236

Review of the Dissertation of Ospanova Gulmaria
Candidate for the degree of Doctor of Philosophy (PhD)
in the specialization "6D021400 – Әдебиеттану – Literary Studies":
"The Reflection of Ethnocultural Values in the Modern Kazakh Short Story"
[Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі]

The dissertation presented by PhD candidate Gulmaria Ospanova satisfies the requirements for "Literary Studies" in subject and methodology. The dissertation comprises an introduction, two chapters, a conclusion, and a bibliography; also provided are definitions of terms and abbreviations used. In theme, approach, and choice of texts for analysis this dissertation participates in the current revival of interest in traditional values in modem Kazakh culture; it also will contribute to that revival insofar as it offers methods for scholarly analysis and the systematization of current literary works. This dissertation is very relevant in the post-independence period, particularly in the context of Kazakh (and Central Asian) cultural restoration after decades of Soviet power and centuries of Russian colonization.

In the **Introduction** the candidate situates her research in axiological studies in philosophy, psychology, pedagogy, and literary studies, as well as in the current historical epoch of Kazakh cultural revival. This chapter surveys the origins and current state of axiological studies and offers an overview of major theoretical contributions to the study of ethnocultural values in literature, the short story specifically. The dissertation's goals are stated: to identify works by writers in the post-independence period that address ethnocultural values, their selection based on criteria of content, structure, and stylistic approach to the spoken language; to study issues of axiology in Kazakh writing from the vantage of philosophy, psychology, pedagogy; to survey the specific features of the expression of ethnocultural values in Kazakh artistic literature in the twenty-first century, and to present conclusions based on the conducted research. Also described are the theoretical and practical applications of the research and methods of research.

Chapter I contains three sections. Section1.1, based principally on the work of M. Bakhtin, describes the need to study literature in both the large and small contexts of the culture in which it was created—both contemporary and historical, that is, in the axiosphere in which works have been created. (In part the candidate emphasizes the predominance of religion over statehood for determining cultural values, which I found enlightening and especially relevant.) Examples from contemporary Kazakh short stories are provided to illustrate the theoretical claims. In section 1.2 the candidate addresses the dearth of studies of the short story that address the writers' axiological contexts. That dearth is attributed to globalization and the historical political context in which the Kazakh short story developed. Relying largely on the work of American scholar Michael Ryan, the candidate addresses the Kazakh short story even in the Soviet period as it demonstrates colonization as well as resistance to it, citing as models of

works of resistance familiar from Anglophone and Francophone writing such as Toni Morrison's *The Beloved* and Frantz Fanon's *Les damnes de la terre.* Study of the short story (literature in general) as a bearer of ethnocultural values is then examined from the vantage of linguistics, with emphasis on the need to preserve traditional language, the meaning of words being intensified by the compactness of the short story genre. In section 1.3 the candidate provides extensive analysis of several short stories by the Kazakh writer Sherkhan Murtaza, whose artistic path spans both the Soviet and the post-independence periods. Through these analyses the candidate demonstrates how even under Soviet power the writer was able to transmit Kazakh ethnocultural values in his work and to provide models for future writers. The analyses here address the form, subject matter, specific values (for example, family values), and setting (the village) of Murtaza's work. This final section of the first chapter establishes criteria for analysis to be applied in the next chapter.

In **Chapter II** the candidate shifts her attention to the main subject of the dissertation, the expression of traditional values in the post-independence short story. Section 2.1 discusses the criteria for identifying ethnocultural values, which contemporary criticism has yet to establish. A review of relevant scholarship on the post-independence short story follows, including dissertations and articles in the popular press, which until now have focused largely on formal criteria. The candidate proposes to analyze works not addressed in these studies from the vantage of ethnocultural values and the means in which they are conveyed—principally traditions and rituals. The candidate then distinguishes between the traditions and rituals (the practices) and the values conveyed by these practices. The theory elaborated in 2.1 is illustrated in section 2.2 in brief discussion of works by a number of contemporary Kazakh writers. In section 2.3 the candidate focuses her critical lens on the works of Asker Altai.

In her **Conclusion** Gulmaria Ospanova summarizes the findings derived from her methodological investigations and analyses in the preceding chapters. These findings include that: 1) ethnocultural value in a literary work is to be analyzed using a multi-cultural approach; 2) the reflection of ethnocultural values in the contemporary Kazakh short story constitutes a needed response to globalization and colonization; 3) the ethnocultural values consistently expressed in modem Kazakh narratives are distinct from those of other world nations, which can be explained by the uniqueness of the Kazakh way of life; 4) the expression of ethnocultural values differs from writer to writer, which demands the systematized methodological approach that the candidate has proposed, and 5) since 1991 Kazakh writers have created a unique artistic space by reflecting national identity through the expression of ethnocultural values.

Without doubt the results of this dissertation, especially its recommendations for the systematization of the study of ethnocultural values as expressed in literature, will facilitate further research into Kazakh literature, and (and this is very important) in other media—in cinema, for example. The dissertation also provides a valuable survey of contemporary Kazakh literary studies, guidelines for the analyses of a broad span of contemporary works, and a list of writers whose work is exemplary in this regard.

Because I do not read Kazakh I read this dissertation in two translations—in Russian and in English. I cannot, therefore, evaluate the quality of the candidate's

Kazakh language or the readability of her style. Indicative, however, of the quality of the writing is that both translations were relatively easy to read, which means that the argumentation was logical, without major gaps. Similarly, since I do not read Kazakh, I was unable to test the veracity of the interpretations/analyses offered, especially in Chapter II, with the exception of one story that has been published in translation in Russian. Nor could I evaluate the nuances of the linguistic analyses offered. Finally, I could not access the scholarship cited by the candidate that is written in Kazakh. Nonetheless, the research impressed me as substantial, and the analyses impressed me as innovative. The candidate was consistent in her application of methodology, and she achieved the goals stated in the Introduction. This dissertation reflects an enormous quantity of research, thought, and deep knowledge of Kazakh culture, contemporary as well as historical.

In addition to the dissertation PhD candidate Gulmaria Ospanova has published articles relevant to her area of research in scholarly journals, including journals abroad, approved by the Higher Attestation Committee in the field of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan.

Taking all these considerations into account, I believe that the author of the dissertation, Gulmaria Ospanova, has earned the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the area of specialization **"6D021400 – Әдебиеттану – Literary Studies".**

Diane Nemec Ignashev, PhD
University of Chicago—Slavic Languages and Literatures, Foreign Advisor
4 June 2024

Subscribed and sworn before me this 4th day of June 2024.

Notary Public
My Comm Exp 1-31-25

ANN M MAY
NOTARY PUBLIC
MINNESOTA
My Commission Expires Jan. 31, 2025

КАРЛТОН

ДИАНА НЕМЕЦ ИГНАШЕВА, (Diane Nemec Ignashev) 1941 сыныбы, Орыс және гуманитарлық ғылымдар профессоры, Неміс және орыс тідері, dignashe@carleton.edu 507.222.4236

6D021400- «Әдебиеттану» мамандығы бойынша PhD философия докторы дәрежесін алуға ізденуші Оспанова Гулмарияның «Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі» тақырыбындағы диссертациясына

Пікір

PhD докторант Гулмария Оспанова ұсынған диссертация пәні мен әдістемесі бойынша «Әдебиеттану» мамандығының талаптарына сай келеді.

Диссертация кіріспеден, екі тараудан, қорытындыдан және әдебиеттер тізімінен тұрады; сондай-ақ қолданылған терминдер анықтамалары мен қысқарған сөздер берілген.

Диссертацияда тақырып бойынша аналитикалық бағыт пен талдау мақсатында мәтіндерді таңдауда қазіргі заманғы қазақ мәдениетіндегі дәстүрлі құндылықтарды сақтап қалуға деген қызығушылықтарды оятады; зерттеу ғылыми талдау әдістері мен қазіргі әдеби шығармаларды жүйелеу құралы ретінде өз үлесін қосады. Бұл диссертация тәуелсіздік алғаннан кейінгі кезеңде, әсіресе қазақтардың (және жалпы Орта Азияның) Кеңес өкіметі мен ғасырлар бойғы Ресей отарлауынан кейінгі мәдени қалпына келтіру контекстінде өте өзекті болып табылады.

Кіріспеде докторант философия, психология, педагогика және әдебиеттану салаларындағы аксиологиялық зерттеулерді, сондай-ақ қазақтың қазіргі жаңғыруының тарихи дәуірін сипаттайды. Бұл тарауда аксиологиялық зерттеулердің шығу тегі мен қазіргі жай-күйі зерттеліп, әдебиеттегі этномәдени құндылықтарды, атап айтқанда қысқа әңгімелерді зерттеудегі негізгі теориялық талдауларға шолу жасалады. Диссертацияның мақсаты: тәуелсіздіктен кейінгі кезеңдегі жазушылардың этномәдени құндылықтарды қозғаған шығармаларын анықтау, оларды мазмұндық, құрылымдық және ауызекі сөйлеу тіліне стилистикалық тұрғыдан қарастыру критерийлері негізінде іріктеу; қазақ шығармаларындағы аксиология мәселелерін философия, психология, педагогика ғылымдарының қырынан зерделеу; дәстүрлі құндылықтарды дәстүрге, яғни постмодемге күмән келтіретін формалармен біріктірудің теориялық салдарын зерттеу; XXI ғасырдағы қазақ көркем әдебиетіндегі этномәдени құндылықтардың көрініс беру ерекшеліктеріне шолу жасап, жүргізілген зерттеулер негізінде тұжырымдар жасау. Сонымен қатар

зерттеудің теориялық және практикалық қолданысы мен зерттеу әдістері сипатталған.

Бірінші тарау үш бөлімнен тұрады. М.Бахтиннің еңбегіне негізделген 1.1- бөлімде әдебиетті мәдениеттің кең және тар контекстінде - қазіргі заманғы және тарихи, яғни аксиосферада зерттеу қажеттілігі сипатталған (докторант мәдени құндылықтарды анықтауда мемлекеттіктен гөрі діннің басым екендігін ішінара атап көрсетеді, өз кезегімде бұны ерекше ағартушылық пен өзектілік деп есептеймін) Теориялық тұжырымдарды түсіндіру үшін қазіргі қазақ әңгімелерінен мысалдар келтірілген. 1.2-бөлімде зерттеуші жазушылардың қысқа әңгімелерінің аксиологиялық контексттерін сипаттауда зерттеу жұмыстарының жетіспеушілігіне назар аударады. Бұл тапшылық қазақ әңгімелері қалыптасқан жаһандану мен тарихи саяси жағдайға байланысты түсіндіріледі. Негізінен американдық ғалым Майкл Райанның еңбегіне сүйене отырып, үміткер кеңестік кезеңдегі қазақ әңгімесіне тоқталады, Тони Моррисонның «Сүйікті және Франц Фанонның «Қарқыншы де ла Терре» атты англофондық және франкофондық әңгімесінен таныс қарсылық шығармаларының үлгілерін келтіреді, өйткені онда отарлау мен оған қарсылықты сипатталады. Әңгімені (жалпы әдебиетті) этномәдени құндылықтардың тасымалдаушысы ретінде зерттелуі одан әрі тіл білімі тұрғысынан сарапталып, дәстүрлі тілді сақтау қажеттілігі, әңгіме жанрының жинақылығы арқылы сөз мағынасының күшеюіне баса назар аударылады. Зерттеуші 1.3-бөлімде қазақ жазушысы Шерхан Мұртазаның кеңестік кезеңді де, тәуелсіздік алғаннан кейінгі кезеңді де қамтитын бірнеше көркем шығармаларына кеңінен талдау жасайды. Үміткер өзінің зерттеулері көмегімен Кеңес өкіметі тұсында да жазушының қазақ этномәдени құндылықтарын өз шығармашылығына қалай жеткізе білгенін және болашақ жазушыларға үлгі-өнеге қалыптастырғанын көрсетеді. Бұл жерде жүргізілген талдаулар Мұртаза шығармашылығының формасына, тақырыбына, нақты құндылықтарына (мысалы, отбасылық құндылықтар) және өмір сүру ортасына (ауыл) қатысты сипатталады. Бірінші тараудың соңғы бөлімі келесі тарауда қолданылатын талдау критерийлерін белгілейді.

II тараудағы үш бөлімінде үміткер қысқа әңгіме жанрының табиғаты мен оны анықтайтын формальды сапалар, постмодернизмнің жанрға әсері туралы күрделі теориялық сұрақтармен бетпе-бет келеді, атап айтсақ: теледидар, кино және музыка сияқты басқа ақпарат құралдарының мәтінаралық сілтемелерін қамтитын жазушылардың прозасындағы цифрлық әдебиет және трансмедиалдылық. Аталған мәселелерді шешуде 1970-1980 жылдардағы постмодернистік теориядан терминологияны таныстырады, мысалы: симулятор, ойнақылық, ирония,

шизофрениялық дискурс, метапоэтика (метафактика). Қазіргі қазақ әдебиетінде көрініс тапқан бұл құбылыстар әдебиеттанушылардан талдау мен зертеудің жаңа әдістерін іздеуді талап етеді. Жаңа көзқарастарды көрсету мақсатында үміткер 2.2-бөлімде Асқар Алтайдың прозасын, оның ішінде 1986 жылғы оқиға туралы «Сібір офицері» және Абай өлеңіне сілтеме жасайтын «Салбурын» әңгімелерін тереңірек талдайды. Алтайдың шығармашылығы қазақ әдебиетіндегі постмодерндік кезеңнің үлгісі ретінде беріледі, өйткені ол ұлттық (этникалық) маңызы бар өзекті оқиғаларды еуропалық постмодернизмнен алынған формалар арқылы қарастырады. Зерттеуші осы бөлімді жазушының постмодерндік әдіс-тәсілдерді семантикалық сәйкессіздіктер, синтаксистік ереженің бұзылуы сипатында қолданыс табуы, жазушының стилистикалық құралдары арсеналының жиынтығы оның кейіпкерінің шын мәніндегі бейберекет психикалық күйін қалпына келтіруді, алдын ала болған дәстүрлі құндылықтардың бұзылуын көрсетеді деп қорытындылайды. 2.3-бөлімде Нұрғали Ораз, Думан Рамазан және Тынымбай Нұрмағамбетовтың (тағы басқалар) жұмыстарын талдау арқылы көрсетілген тағы бір постмодерндік феномен, интертекстуалдық қарастырылады. Бұл жердегі «интертекстуалдылықтың» астарынан түсінгенім, үмткер аталған жазушылардың көркем әдебиетіндегі салт-дәстүрлердің кең қолданысына сүйенеді. Тарау ориентализмге (Эдвард Саид бойынша) қысқаша шолумен аяқталады, өйткені үстемдік ұлттық, дәстүрлі құндылықтар мен қауіпсіздіктің әлсіреуіне әкеп соқтырады, оны тәуелсіздіктен кейінгі дәуірде ғана баяу қалпына келтіруге болады.

Бұл оқырман ретінде постмодернистік теория мен постмодернистік шығармалардың дамуын зерттеушінің студент кезінде өз басынан өткергендігінен, мен үшін бұл тарау теорияны қазақ әдебиетіне қолданысымен мен ондағы әңгімелердің қысқаша мазмұнымен ерекше қызықты болды. Аудармашы ретінде мен бұл тарауды да құнды деп таптым, өйткені ол батыс оқырмандарына ұнайтын қазақ жазушыларының әңгімелерін ағылшын тіліне аударуға ықтимал үміткерлерді ұсынады.

Қорытынды бөлімде Гулмария Оспанова алдыңғы тараулардағы әдістемелік зерттеулер мен талдаулардан алынған қорытындыларды тұжырымдайды.

Мен ізденушінің қазақ салт-дәстүрі мен қазіргі қазақ әдебиетін терең де кең меңгергендігін көрсете отырып, мазмұнды жан-жақты әрі мазмұнды деп таптым. Зерттеуді аудармада оқығандықтан, түсініктеме беруге тартынуым мүмкін, дегенмен өз басым зерттеу бөлімдеріндегі аргументтердің неғұрлым қатаң болу керектігін байқадым. Десек те, жалпы алғанда, диссертация барлық алға қойылған міндеттеріне қол

жеткізіп, қазақ әдебиеттану ғылымына өзіндік үлесін қосады деп ойлаймын.

Сонымен қатар, PhD дәрежесіне ізденуші Гүлмария Оспанова диссертациядан басқа Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім саласындағы Жоғары аттестаттау комитеті бекіткен ғылыми журналдарда, соның ішінде шетелдегі журналдарда өзінің зерттеу саласына сәйкес мақалаларын жариялады.

Осы айтылғандардың барлығын ескере отырып, диссертация авторы, Гулмария Оспанова, «6D021400 – Әдебиеттану» мамандығы бағытында философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп есептеймін.

Диана Немец Игнашева (Diane Nemec Ignashev)
(Чикаго университеті – Славян тілдері мен әдебиеті)
PhD, профессор
Шетелдік кеңесші
Мөр: Карлтон колледж Нортфилд MINN Est 1866
Мөр: САНДРА ПАРКС ОЛТХОФФ Нотариус штат Минесота
Менің комиссиямның мерзімі 2028 жылдың 31 қаңтарында аяқталады.